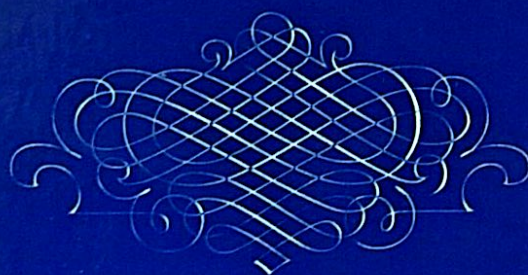

Orzigul Hamroyeva

ADABIYOTSHUNOSLIK TARIXI

(O'ZBEK ADABIYOTSHUNOSLIGI TARIXI)

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM,
FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**ALISHER NAVOIY NOMIDAGI TOSHKENT DAVLAT O‘ZBEK
TILI VA ADABIYOTI UNIVERSITETI**

Orzigul Hamroyeva

ADABIYOTSHUNOSLIK TARIXI

(O‘ZBEK ADABIYOTSHUNOSLIGI TARIXI)

Darslik

I qism

**“BOOKMANY PRINT”
TOSHKENT – 2026**

UO'K: 801.6(075.8)

KBK: 83.3(5O'z)

H 19

Hamroyeva, Orzigul.

Adabiyotshunoslik tarixi (O'zbek adabiyotshunosligi tarixi)
[Matn]: darslik / O.J. Hamroyeva. – Toshkent: Bookmany print, 2026.
– 368 b.

Darslik adabiyotshunoslik tarixi tadqiqiga bag'ishlangan bo'lib, o'zbek adabiyotshunosligining shakllanishi, taraqqiyot bosqichlari, manbalari davrlar kesimida o'rganilgan. Adabiy-estetik qarashlarning paydo bo'lishi, turkiy poetika ilmining shakllanishi, adabiyotshunoslik janrlarining davriy evolyutsiyasi, adabiyotshunoslikning an'anaviy ilmiy-adabiy jarayonni boshdan kechirishi o'zbek adabiyotshunosligining ilmiy tizim sifatida shakllanishiga asos bo'lgani dalillangan.

Darslik 70230104 – *Adabiyotshunoslik (O'zbek adabiyoti)*, 70230104 – *Adabiyotshunoslik (Adabiyot nazariyasi)* magistratura yo'nalishi talabalari, tadqiqotchilar, jahon adabiyotshunosligi, o'zbek adabiyotshunosligi, mumtoz poetika, jadid adabiyotshunosligiga qiziquvchi olimlar, tadqiqotchilar va filolog mutaxassislar uchun mo'ljallangan.

Mas'ul muharrir

Shuhrat Sirojiddinov, filologiya fanlari doktori, akademik

Taqrizchilar

Hamidulla Boltaboyev, filologiya fanlari doktori, professor

Bahodir Karimov, filologiya fanlari doktori, professor

Darslik Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligining 2025-yil 7-oktyabrdagi 387-sonli buyrug'iga asosan nashrga tavsiya etilgan.

ISBN 978-9910-06-980-2

© Hamroyeva O.J., 2026.

© "Bookmany print" nashriyoti, 2026.

SO‘ZBOSHI

O‘zbek adabiyotshunosligi tarixi turkiy adabiyotning shakllanishi bilan bevosita bog‘liq bo‘lib, adabiyot tarixi, adabiy muhit va adabiy jarayon bilan parallel rivojlanib, taraqqiy etib kelgan. Adabiy jarayondagi o‘zgarishlar, tajribalar, manbalar adabiyotshunoslikning tadqiq obyekti bo‘lib, bu jarayonlar adabiyot tarixi singari adabiyotshunoslik tarixining ham turli davrlarni boshdan kechirganini ko‘rsatadi. Shu jihatdan o‘zbek adabiyotshunosligi tarixini o‘rganish adabiy ta’sir, davr adabiy muhiti, adabiy jarayon haqida yetarlicha tasavvur bera oladi. Adabiyot o‘z-o‘zidan vujudga kelmaydi, adabiy ta’sir adabiyotdagi o‘zgarish va yangilanishlar adabiyotning shakllanishi, yangilanishi, taraqqiy etishiga sabab bo‘ladi. Adabiyot nazariyasiz esa adabiy ta’sirni tasavvur etish mumkin emas. Deylik, qaysidir ijodkorning g‘azaliga taxmis bog‘lash uchun o‘sha ijodkor g‘azalining mohiyati, qofiyasi, vazni, radifi bilan bog‘liq poetik qonuniyatlar va shu bilan birgalik taxmislash tirish qonuniyatlarini ham bilish talab etiladi. Demak, shoir bir paytning o‘zida ijod qilish barobarida adabiyotshunoslik masalalari bilan shug‘ullanadi.

O‘zbek adabiyotshunosligi tarixini tizimli o‘rganish adabiyot tarixidagi adabiy jarayon va shu bilan birgalikdagi bugungi adabiyotshunoslikning tarixiy ildizlari borasida ilmiy-nazariy xulosalar chiqarishda muhim ahamiyatga ega.

“Adabiyotshunoslik tarixi(“O‘zbek adabiyotshunosligi tarixi”)” darsligi II qismdan iborat bo‘lib, darslikning birinchi qismi o‘zbek adabiyotshunosligining dastlabki davri – adabiy-estetik qarashlarning shakllanish bosqichidan XX asrning 30-40-yillarigacha bo‘lgan davrni o‘z ichiga oladi. Darslikning ikkinchi qismida esa o‘zbek sovet tanqidchiligi davri, sho‘ro adabiyotshunosligi, mustaqillik davri adabiyotshunosligi: yo‘nalishlari, tadqiq usullari, tadqiq obyektlari yoritiladi.

O‘zbek adabiyotshunosligi tarixi darsligi (I qism)ni tuzishda quyidagilarga e’tibor qaratildi:

- Adabiyotshunoslik atamasi va unga yondosh atamalarning mohiyati va istilohiy mazmuni, vazifasi bilan tanishtirish;
- O‘zbek adabiyotshunosligining shakllanish bosqichlarini o‘rganish;

- O‘zbek adabiyotshunosligini jahon adabiyotshunosligi kesimida tadqiq etish;
- Markaziy Osiyoda adabiyotshunoslikning ilk manbalari va ularda insoniyat adabiy-estetik qarashlarining aks etishini asoslab berish;
- O‘rta asr Sharq adabiyotshunosligining asosiy xususiyatlarini davr manbalari, muallifning adabiy-tanqidiy qarashlari asosida ilmiy xulosalarda taqdim etish;
- XI-XIII asrlar adabiyotshunosligiga oid manbalarni tizimli ravishda tadqiq etish;
- Islom renessansi adabiyotshunosligini balog‘at, adab ilmi kesimida tushuntirish;
- Temuriylar davri adabiyotshunosligi, manbalari turkiy adabiyotshunoslikning muhim manbalari ekanligini asoslash;
- Alisher Navoiy va Zahiriddin Muhammad Boburning adabiyotshunoslik merosi, adabiyotshunoslikka oid ilmiy-nazariy qarashlarini o‘rganish;
- O‘zbek adabiyotshunosligining asosiy janri – tazkiralarni davrlar kesimida tadqiq etish orqali tazkira tuzish an‘anasi va muallifning badiiy tahlil uslubi, tamoyili asosida davr adabiyotshunosligi borasida ilmiy xulosalarni taqdim etish;
- XIX asr oxiri XX asr boshlari adabiyotshunosligining o‘ziga xos xususiyatlarini aniqlash;
- Jadid adabiyotshunosligining ilmiy tizim sifatida shakllanish tendensiyalarini ochib berish;
- 30-40-yillar adabiyotshunosligini jadid adabiyotshunosligining uzviy davomi sifatida tadqiq etish.

Umid qilamizki, darslikdagi mavzular adabiyotshunoslikning nazariy masalalarini tushunish bilan birga o‘zbek adabiyotshunosligining shakllanishi, taraqqiy bosqichlari va manbalarini o‘rganishda yordamchi bo‘la oladi.

Muallifdan

Orzigul Hamroyeva

ADABIYOTSHUNOSLIK TARIXI

(O'ZBEK ADABIYOTSHUNOSLIGI TARIXI)

Darslik

Darslik muallifning tahririda taqdim etilgan.

Darslikda keltirilgan faktlar, atoqli otlar va boshqa ma'lumotlarning aniqligiga hamda imloviy xatolar uchun javobgarlik muallifning zimmasidadir.

9537

“Bookmany print” nashriyoti

Nashriyot tasdiqnoma raqami № 022246. 28.02.2022-y.

Bosishga ruxsat etildi: 09.01.2026.

“Times New Roman” garniturası. Qog‘oz bichimi: 60x84 ¹/₁₆

Nashriyot bosma tabog‘i 20,6. Shartli bosma taboq 21,4.

Adadi 100 nusxa. Ofset bosma usulida bosildi.

Toshkent shahri, Uchtepa tumani, 22-mavze, 17-b uy.

“BOOKMANY PRINT” MCHJ bosmaxonasida chop etildi.

Toshkent shahri, Uchtepa tumani, 22-mavze, 17-b uy.

E-mail: bookmany_print@mail.ru

t.me/Bookmanyprint ☎ +998 99 180 97 10